

УДК: 327(8=134):[94(477):341.485]“19”:323.113(=161.2)
DOI: <http://>

ВИЗНАННЯ ГОЛОДОМОРУ ГЕНОЦИДОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ КРАЇНАМИ ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ

Анастасія КОСЕНКО-СОЛОГУБ

Національний музей Голодомору-геноциду
Експозиційно-виставковий відділ
вул. Лаврська, 3, Київ, 01015, Україна
E-mail: anastasia98mykolaeva@gmail.com
ORCID: 0000-0002-1372-9496

Питання визнання Голодомору 1932–1933 рр. геноцидом українського народу є одним із пріоритетних напрямків в культурно-гуманітарному співробітництві України з країнами Латинської Америки і Карибського басейну. Проте в українській історіографії, попри наявність низки досліджень, які присвячені тематиці засудження Голодомору як злочину геноциду міжнародною спільнотою, досі відсутні праці, які б комплексно дослідили проблему визнання трагедії 1932–1933 рр. на рівні латиноамериканських країн.

У статті на основі низки іспаномовних та португаломовних документальних джерел здійснена спроба проаналізувати особливості визнання Голодомору 1932–1933 рр. геноцидом в Латинській Америці. В дослідженні з'ясовано ключові чинники, що впливали на процес визнання Голодомору геноцидом в цьому регіоні. Наведено окремі аспекти процедури ухвалення відповідних документів у різних країнах Латинської Америки. Показано роль і внесок українських громад Аргентини, Парагваю та Бразилії у популяризацію теми Голодомору, її всебічного обговорення та політичного визнання цього злочину. Відображено вплив рівня міждержавного діалогу між Україною та країнами Латинської Америки, а також діяльність українських дипломатичних представників, спрямовану на засудження злочину геноциду. Проаналізовано вплив співробітництва Російської Федерації з окремими країнами регіону на визнання Голодомору геноцидом українського народу, відзначено діяльність російських дипломатів (у випадку Уругваю та Бразилії) спрямовану на протидію цьому досягненню.

Ключові слова: Голодомор, геноцид, Латинська Америка, українська діаспора, українська дипломатія

Постановка проблеми. Організований запуск процесу міжнародного визнання Голодомору актом геноциду міжнародною спільнотою відбувся після офіційного звернення Верховної Ради України до народу України 15 травня 2003 р., в якому вона визнала Голодомор актом геноциду, та ухвалення українським парламентом 28 листопада 2006 р. Закону “Про Голодомор 1932–1933 років в Україні”. Прийняття цих двох документів змінило правову оцінку трагедії 1932–1933 рр., і з цього часу питання забезпечення визнання міжнародною спільнотою Голодомору геноцидом постало перед українською дипломатією.

З початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну питання визнання Голодомору геноцидом набуло особливої актуальності: через 90 років після

трагедії голоду 1932–1933 рр. український народ знову зазнає страждань з боку “східного сусіда”. Активна увага до України з боку світової спільноти призвела до того, що в період з лютого 2022 р. по жовтень 2023 р. дванадцять країн світу визнали Голодомор актом геноциду. Збільшення географії держав, які визнають Голодомор геноцидом, в умовах російсько-української війни, означає не лише відновлення історичної справедливості, але і подає чіткий сигнал Російській Федерації, що притягнення її до відповідальності за всі воєнні злочини неминуче.

З огляду на активізацію зовнішньополітичних контактів України з Латинською Америкою та недостатнє висвітлення визнання Голодомору геноцидом українського народу, актуальним постає дослідження даної тематики. Станом на листопад 2023 р. із 33 країн Латинської Америки лише 7 визнали Голодомор геноцидом українського народу на парламентському рівні. Це Перу, Еквадор, Мексика, Чилі (лише Палата депутатів), Колумбія (Палата представників), Парагвай (Сенат) і Бразилія (Сенат). Обидві палати Національної Асамблеї Аргентини ухвалили лише декларації про вшанування пам’яті жертв.

Аналіз джерел та літератури. Для дослідження теми визнання Голодомору геноцидом було залучено низку документальних, публіцистичних та електронних джерел офіційних установ. Найбільш представленою групою іспаномовних та португаломовних джерел є документальні. Це стенограми¹, відеозаписи² та щоденники засідань³ парламентських комітетів, які містять інформацію, що дозволяє проаналізувати, які чинники впливали на визнання Голодомору геноцидом. Окрім того, важливими для дослідження постають тексти ухвалених декларацій про визнання Голодомору та вшанування пам’яті жертв, а також окремих законопроектів пов’язаних з ним, оскільки використані в них формулювання і терміни вказують на особливості їхнього бачення та політичної позиції щодо злочину 1932–1933 рр. Зокрема в законопроекті Палати депутатів Національного Конгресу Бразилії “Про правове ставлення до тоталітарних режимів націонал-соціалістів (нацистів) та комуністів та заборони їх пропаганди на національній території”⁴ від 2020 р. поряд із визначенням Голодомору

¹ “Versión taquigráfica de la sesión del día 20 de setiembre de 2007. Invitado Especial: señor Embajador de la República de Ucrania, Oleksandr Nykonenko”, *Parlamento de la República Oriental del Uruguay*, доступно 14 листопада 2023 <https://parlamento.gub.uy/documentosyleyes/documentos/versiones-taquigraficas/senadores/46/1976/0/HTM>; “Tratamiento en comisión del día 4 de octubre de 2007. Se intercambian ideas sobre el proyecto a estudio y se resuelve postergar su tratamiento”, *Parlamento de la República Oriental del Uruguay*, доступно 14 листопада 2023 <https://parlamento.gub.uy/camarasycomisiones/senadores/documentos/documentos-comision/46/2007/0/CON>

² “Discussão e votação de propostas legislativas – 08/11/2023”, *Comissão de Cultura / Câmara dos Deputados*, доступно 28 листопада 2023 <https://www.camara.leg.br/evento-legislativo/70752>

³ “Intervención del señor Embajador Concurrente Oleksill Ulashenko”, *Gazeta del Congreso de República de Colombia*, (7 de julio de 2008): 10–11; “Diario de Sesiones, 25/10/2007”, *Honorable Cámara de Senadores, Sistema de Información Legislativa de Paraguay*, доступно 14 листопада 2023 <http://silpy.congreso.gov.py/web/sesion/1040>

⁴ “Projeto de lei N° , de Julho de 2020. Equipara o tratamento jurídico dispensado aos regimes totalitários nacional-socialistas (nazistas) e comunistas em território nacional, vedando sua apologia e

вживається термін “український голокост”, що, на думку авторки, відзначено з метою здійснення наголосу на геноцидному характері злочину та кращого розуміння цього явища для осіб, які не обізнані в цьому. З іншого боку, зважаючи на той факт, що Палата депутатів, станом на час написання статті, утримується від визнання Голодомору геноцидом, є вдалим способом наголосити на штучному характері злочину 1932–1933 рр. без використання самого терміну “геноцид”. У випадку декларацій про вшанування пам’яті жертв ухвалених обома палатами Національної Асамблеї Аргентини⁵ у 2007 р., замість терміну “Голодомор” використано формулювання “масовий голод 1932–1933 рр.”, що підкреслило нейтральність політичної позиції тодішнього аргентинського керівництва.

Групу публіцистичних джерел представляють публікації як українських (“Кореспондент”, УНІАН), так і латиноамериканських медіа (“La Nación”, “Ultima Hora”), більшість з яких новинного характеру. Виняток становить публікація посла Олександра Никоненка в аргентинському виданні “La Nación”⁶, в якій він розповідає аргентинцям про штучний характер Голодомору 1932–1933 рр.

Основу електронних джерел складають офіційні портали законодавчих органів латиноамериканських країн та українських дипломатичних представництв. Зокрема офіційні сайти парламентів латиноамериканських країн (насамперед, Аргентини, Бразилії, Парагваю, Мексики) висвітлюють ключові аспекти, які стосуються процедури ухвалення відповідних документів, а також промови, коментарі високопосадовців щодо теми Голодомору. Офіційні веб-ресурси українських посольств висвітлюють насамперед ключові особливості двосторонньої співпраці між Україною та країнами регіону, включаючи політичну, торговельно-економічну та культурну сфери.

Метою пропонованої статті є аналіз ключових чинників, які впливали на процес визнання Голодомору 1932–1933 рр. геноцидом українського народу країнами Латинської Америки та дослідження окремих аспектів процедури ухвалення відповідних декларацій.

Виклад основного матеріалу. За часів президентства Віктора Ющенка українське зовнішньополітичне відомство розпочало в світі кампанію із визнання Голодомору актом геноциду. Активна діяльність української дипломатії припала на 2007–2008 рр., коли відзначалися 75-ті роковини Голодомору. Як відзначав

propaganda”, *Câmara dos Deputados*, доступно 20 листопада 2023 <https://www.camara.leg.br/proposicoesWeb/fichadetramitacao?idProposicao=2259837>

⁵ “Сенат Аргентини визнав голодомор 1932–1933 рр. актом геноциду проти українського народу, 29.09.2003”, *Кореспондент*, доступно 14 листопада 2023 <http://surl.li/nquqd>; “Резолюція 2782-D-2007 Палати депутатів Національного Конгресу Аргентинської Республіки, 26.12.2007, *Міжнародне визнання Голодомору 1932–1933 років в Україні та вшанування пам’яті жертв. Збірник. Міністерство закордонних справ України*. (Київ: Державне видавництво “Преса України”, 2018), 95.

⁶ Oleksandr Nykonenko, “El genocidio en Ucrania”, *La Nación*, доступно 14 листопада 2023 <https://www.lanacion.com.ar/opinion/el-genocidio-en-ucrania-nid774480/>

Володимир Огрізко, міністр закордонних справ України у 2007–2009 рр., в березні на засіданні Комісії Міністерства закордонних справ (МЗС) України був затверджений план дій для українських органів влади спрямований на поширення правди про Голодомор 1932–1933 рр. в світі та визнання його геноцидом українців законодавчими органами інших країн. У цьому плані одна із провідних ролей відводилася посольствам, які, за словами В. Огрізко, "... були зорієнтовані на посилену політичну та інформаційну роботу в країнах перебування, починаючи від візитів до найвищих політичних осіб держави і до організації тематичних заходів (конференцій, семінарів, публікацій у ЗМІ, активізації співпраці з діаспорою) та з'ясування можливостей встановлення пам'ятників жертвам Голодомору"⁷. На той час українські інтереси в регіоні Латинської Америки, який об'єднує 33 країни, репрезентували лише 5 українських посольств – Бразилії, Аргентини, Перу, Мексики та Куби.

Першою країною Латинської Америки, яка ухвалила декларацію про вшанування пам'яті жертв Голодомору стала Аргентина. Ще в 2003 р. Сенат Національного Конгресу Аргентинської Республіки прийняв відповідну декларацію⁸. Ухваленню документа передували парламентські слухання на тему Голодомору 1932–1933 рр. в комісії Сенату з питань освіти, культури, науки і технологій за участю тодішнього Посла України в Аргентині Олександра Майданника і представників української діаспори⁹. Ініціатором ухвалення декларації виступив сенатор Рамон Пуерта, який народився та виріс в м. Апостолес у провінції Міс'йонес – регіоні, де проживає чисельна українська громада. Не менш важливим фактом, який вплинув на ухвалення декларації про вшанування пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 рр., стало активне міждержавне співробітництво України та Аргентини на початку ХХІ ст. Зокрема в 2002 р. Державний секретар МЗС України Юрій Сергєєв здійснив робочий візит до Аргентини з метою посилення політичних та гуманітарних зв'язків між обома державами. Український високопосадовець мав зустрічі з Міністром закордонних справ Аргентини Карлосом Рукауфом та Головою Сенату Хуаном Македою. У тому ж році у Верховній Раді України було створено першу депутатську групу з міжпарламентських зв'язків.

Важливу роль у поширенні правди про Голодомор відіграють українці Аргентини, кількість яких за різними оцінками складає від 350 до 500 тис. осіб. Кожного року аргентинські українці проводять низку заходів, які присвячені

⁷ Володимир Огрізко, "Про внесок української дипломатії у донесення правди про Голодомор 1932–1933 рр. до світової громадськості", *Матеріали Міжнародної наукової "Штучні голоди в Україні ХХ століття" (Київ, 16 травня 2018 року)*. (Київ–Дрогобич: Видавництво "Коло", 2018), 237.

⁸ "Декларація № DR 588/03, Національний конгрес Аргентинської Республіки. Палата сенаторів. 17.09.2017", *Міжнародне визнання Голодомору 1932–1933 років в Україні та вшанування пам'яті жертв*, 73.

⁹ "Сенат Аргентини визнав голодомор 1932-1933 рр. актом геноциду проти українського народу", 29.09.2003, *Кореспондент*, доступно 14 листопада 2023, URL: <http://surl.li/nquqd>

вшануванню пам'яті жертв Голодомору. Провідна роль у здійсненні культурно-просвітницької діяльності відводиться Почесним консульствам України в провінціях Буенос-Айрес, Місьйонес та Чако, а також таким організаціям як Українська центральна репрезентація, Українське культурне товариство “Просвіта”, Українське товариство “Відродження” та ін.

Наступний Посол України в Аргентинській Республіці Олександр Никоненко (2004–2008) висвітлював тему Голодомору в аргентинських засобах масової інформації. В 2006 та 2007 рр. аргентинське медіа “La Nación”, яке вважається одним із найбільш відомих в країні, опублікувало дві великі за обсягом статті українського дипломата. У публікації “Геноцид в Україні” О. Никоненко наголосив, що “Голодомор 1932/33 років за своєю антиукраїнською спрямованістю та масштабами застосування виявився найстрашнішою зброєю масового знищення та соціального поневолення селян, яку використовував тоталітарний режим”¹⁰.

З нагоди 75-х роковин голоду 1932–1933 рр. спільними зусиллями української діаспори та українського дипломатичного представництва в Буенос-Айресі було встановлено пам'ятник жертвам Голодомору. На законодавчому рівні вдалося досягти прийняття низки документів як на парламентському, регіональному та міському рівнях. Сенат Національного Конгресу Аргентини 7 листопада 2007 р. ухвалив ще одну “Декларацію зі вшанування пам'яті осіб, які загинули під час масового голоду 1932–1933 в Україні, та пов'язаних з цим питань”. Порівняно з документом від 2003 р., в цій декларації додано пункт про заклик міжнародного співтовариства до розповсюдження інформації про цю трагічну подію¹¹. Аналогічний за змістом документ прийняла Палата депутатів Національного Конгресу 26 грудня того ж року¹². Резолюції про визнання Голодомору актом геноциду ухвалили міські ради міст Беріссо та Апостолес та законодавчі органи провінцій Місьйонес, Чако та столичного округу Буенос-Айрес. Документи про вшанування пам'яті прийняла Палата представників провінції Місьйонес, а також міська рада та міська адміністрація Коронель-дю-Грати.

Аналіз діяльності українського Посольства в Аргентині та української громади показує, що в наступні роки активізація інформаційної кампанії про Голодомор лише масштабувалася: здійснювалися кінопокази, збільшувалася кількість статей у місцевих виданнях, проводилися виставки. З нагоди 85-х роковин Голодомору в 2017 р. українське посольство на чолі з Послом Юрієм Дюдіним

¹⁰ Oleksandr Nykonenko, “El genocidio en Ucrania”, *La Nación*, доступно 14 листопада 2023, <https://www.lanacion.com.ar/opinion/el-genocidio-en-ucrania-nid774480/>

¹¹ “Декларація зі вшанування пам'яті осіб, які загинули під час масового голоду 1932–1933 років в Україні, та інших пов'язаних з цим питань, 07.11.2007”, *Міжнародне визнання Голодомору 1932–1933 років в Україні та вшанування пам'яті жертв*, 82.

¹² “Резолюція 2782-D-2007 Палати депутатів Національного Конгресу Аргентинської Республіки, 26.12.2007”, *Міжнародне визнання Голодомору 1932–1933 років в Україні та вшанування пам'яті жертв*, 95.

(2013–2019) організувало низку пам'ятних заходів, які розпочалися із відкриття виставки в Палаті депутатів Національного Конгресу Аргентини, а завершилися кінопоказом фільму “Гірки жнива” в кінотеатрі “Космос” Університету Буенос-Айреса¹³. У 2019 р. в Аргентині було видано книгу “Голодомор 1932–1933 років. Український геноцид”, яка стала першим науково-документальним виданням іспанською мовою про цю трагедію в Латинській Америці¹⁴.

Проте, попри широку інформаційно-просвітницьку кампанію, яка була реалізована зусиллями представників української влади та представницьких установ, станом на листопад 2023 р. Аргентина так і не визнала Голодомор геноцидом українського народу. У квітні 2018 р. у Палаті депутатів зареєстровано проект декларації про визнання Голодомору геноцидом¹⁵. У листопаді 2022 р. Українське культурне товариство “Просвіта” на чолі з Юрієм Данилишином звернулося з офіційним листом до Президента Аргентини Альберто Фернандеса з проханням визнати Голодомор геноцидом українського народу¹⁶. Проте зазначені запити залишилися нереалізованими. Основним чинником, який перешкоджає ухваленню відповідного документу, є активне співробітництво Аргентини з Російською Федерацією, як в політичній, так і торговельно-економічній сферах, особливо за адміністрацій Нестора Кіршнера (2003–2007), Крістіни Фернандес де Кіршнер (2007–2015) та Альберто Фернандеса (2020–2023).

У 2007 р. з нагоди 75-х роковин голоду 1932–1933 рр. вдалося досягти визнання Голодомору на парламентському рівні в країнах Андського регіону – Перу, Еквадорі, Колумбії. Визнання Голодомору геноцидом країнами цього регіону стало результатом діяльності українського посольства в Лімі на чолі з Тимчасово повіреним у справах України в Перу Олексієм Ляшенком. 21 червня 2007 р. перуанський Конгрес ухвалив резолюцію, в якій зазначалося, що “Голодомор 1932–1933 років був не випадковим явищем природного чи соціального походження, а був наслідком терору голодом, застосованого тоталітарною владою для визначеної цілі – геноциду”¹⁷. Текст резолюції був

¹³ “Виступ Посла України в Аргентині Юрія Дюдїна на відкритті кінопоказу «Гірких жнив» а е і с а о о « Е п і н » С і а а н о о А с і n A e c e n a (i i a i p i c e a i a o) , П о с о л ь с т в о У к р а ї н и в Р е с п у б л і ц і А р г е н т и н а , д о с т у п н о 14 л и с т о п а д а 2023 <http://surl.li/nqveh>

¹⁴ “Презентація книги «Голодомор 1932-1933 років. Український геноцид», І н с т и т у т п о л і т и ч н и х і е т н о н а ц і о н а л ь н и х д о с л і д ж е н ь і м . І . Ф . К у р а с а Н А Н У к р а ї н и , д о с т у п н о 14 л и с т о п а д а 2023 <http://surl.li/nqvgv>

¹⁵ “Proyecto de la declaración, 26/04/2018”, H o n o r a b l e C á m a r a d e D i p u t a d o s d e l a N a c i ó n A r g e n t i n a , d o s t u p n o 14 л и с т о п а д а 2023 <https://www.diputados.gov.ar/proyectos/proyecto.jsp?exp=2486-D-2018>

¹⁶ “Su exelencia Señor Presidente de la Republica Argentina Dr. Alberto Fernandez”, О ф і ц і й н а с т о р і н к а у F a c e b o o k Г о л о в и у п р а в и у к р а ї н с ь о г о к у л ь т у р н о г о т о в а р и с т в а “ П р о с в і т а ” Ю р і я Д а н и л и ш и н а , д о с т у п н о 14 л и с т о п а д а 2023, <https://www.facebook.com/photo/?fbid=10233224414735269&set=pcb.10160468119919025>

¹⁷ “Рішення № 2682-2006-2007-DDP-M/CR. Конгрес Республіки Перу”, М і ж н а р о д н е в и з н а н н я Г о л о д о м о р у 1932–1933 р о к і в в У к р а ї н і т а в ш а н у в а н н я п а м ’ я т і ж е р т в , 209.

зачитаний під час пленарного засідання Спікером Конгресу Перу Мерседес Кабанільяс в присутності О. Ляшенка. Таким чином Перу стала першою країною Латинської Америки, яка визнала Голодомор геноцидом.

30 жовтня 2007 р. Національний Конгрес Еквадору прийняв декларацію про визнання Голодомору актом геноциду¹⁸. За словами Оксани Білозір, тодішньої голови підкомітету з питань міжпарламентських зв'язків, двосторонніх та багатосторонніх відносин Комітету у закордонних справах Верховної Ради України, важливим фактором, який вплинув на визнання Голодомору геноцидом еквадорськими парламентарями став факт ухвалення відповідного рішення Республікою Перу, який українське посольство зуміло ефективно використати під час процесу перемовин¹⁹.

10 грудня 2007 р. документ про визнання Голодомору геноцидом ухвалила Палата представників Конгресу Колумбії²⁰. У 2008 р. Колумбія долучилася до міжнародної акції “Вічний вогонь”, який був ініційований Світовим Конгресом Українців. З цієї нагоди на початку червня О. Ляшенко виступив на засіданні Палати представників Конгресу Колумбії, де висловив вдячність колумбійцям за проявлену солідарність з українським народом та поширення правди про Голодомор²¹.

25 жовтня 2007 р. Декларацію про визнання Голодомору геноцидом ухвалив Сенат Республіки Парагвай²². Прийняття цього документу стало результатом активного діалогу між Україною та Парагваєм в сфері культурно-гуманітарного співробітництва, в якій тематика Голодомору була одним із пріоритетних напрямків кількох попередніх років. Проект декларації представили сенатори Хуан Карлос Рамірес Монтальбетті, Еміліо Камачо, Мігель Каррізо, Карлос Філіццола, Ермініо Чена Вальдес, Хуліо Освальдо Домінгес та Армандо Вісенте Еспінола²³. Двох сенаторів, які найбільше сприяли прийняттю цього документа – Е. Камачо та А. Еспінолу Указом Президента України №1169 від 29 листопада 2007 р. нагороджено орденами “За заслуги III ступеня”²⁴. У 2008 р. новообраний Президент Парагваю Фернандо Луго надіслав лист українському керівництву з нагоди 75-х роковин Голодомору.

¹⁸ “Резолюція № 28-102. Національний Конгрес Еквадору”, *Міжнародне визнання Голодомору 1932–1933 років в Україні та вшанування пам'яті жертв*, 209.

¹⁹ “Еквадор визнав Голодомор в Україні геноцидом, 31.10.2007”, *Права людини в Україні*, доступно 14 листопада 2023 <https://khpg.org/1193860583>

²⁰ “Резолюція № 079 від 10 грудня 2007 року. Палата представників Конгресу Колумбії”, *Міжнародне визнання Голодомору 1932–1933 років в Україні та вшанування пам'яті жертв*, 198.

²¹ “Intervención del señor Embajador Concurrente Oleksill Ulashenko”, *Gazeta del Congreso de Republica de Colombia*, (7 de julio de 2008): 10–11.

²² “Декларація №43. Сенат Національного Конгресу Республіки Парагвай”, *Міжнародне визнання Голодомору 1932–1933 років в Україні та вшанування пам'яті жертв*, 208.

²³ “Diario de Sesiones, 25/10/2007”, *Honorable Cámara de Senadores, Sistema de Información Legislativa de Paraguay*, доступно 14 листопада 2023 <http://silpy.congreso.gov.py/web/sesion/1040>

²⁴ “Політичні відносини між Україною та Парагваєм”, *Посольство України в Республіці Аргентина*, доступно 14 листопада 2023 <http://surl.li/nqwib>

Важливу роль у здійсненні просвітницької кампанії про Голодомор у Парагваї відіграє українська громада, яка концентровано проживає в департаменті Ітапуа. Більшість щорічних пам'ятних заходів присвячених вшануванню пам'яті жертв Голодомору реалізуються за підтримки Почесного консульства України в Парагваї, Української Асоціації Енкарнасьйону (столиця департаменту) та інших. У 2008 р. українська громада Ітапуа побудувала Меморіальний знак пам'яті жертв Голодомору²⁵.

Питання визнання Голодомору геноцидом у 2007 р. розглядалося в Сенаті Генеральної Асамблеї Уругваю. Проект декларації надійшов до верхньої палати 18 травня від сенаторів Ісаака Альфі, Елевтеріо Фернандеса Відобро та Франциско Галінала. Розгляд цього документу включили до порядку денного 15-ї сесії засідання Сенату 5 червня, після чого він був спрямований на розгляд до комісії з міжнародних справ. 20 вересня 2007 р. на черговому засіданні даної комісії виступив Посол України в Аргентинській Республіці та за сумісництвом в Уругваї О. Никоненко. “Я користуюся нагодою, щоб подякувати присутнім тут сенаторам за представлення проекту резолюції. Цей крок буде розцінено як вияв глибокої солідарності з Україною за смерть мільйонів українців”, – відзначив український дипломат²⁶.

Проте, як засвідчують офіційні документи засідання Комісії з міжнародних справ від 4 жовтня 2007 р., російське посольство в Уругваї надіслало уругвайським парламентарям матеріали, які буцімто спростовували здійснення геноциду 1932–1933 рр. в Україні²⁷. У підсумку розгляд питання було вирішено відкласти.

У 2008 р. Голодомор визнали геноцидом обидві палати Генерального Конгресу Мексиканських Сполучених Штатів. 19 лютого 2008 р. Палата депутатів ухвалила короткий документ, в якому Голодомор був оцінений як акт геноциду²⁸. Проект був поданий 4 грудня 2007 р. на розгляд Головою комісії з міжнародних відносин Палати депутатів Херардо Буганцою Сальмероном. Важливу роль у прийнятті цієї декларації відіграли результати наукових

²⁵ Óscar Bogado, “El holodomor es recordado en el Sur por los ucranianos”, Junio 15, 2008, *Ultima Hora*, доступно 14 листопада 2023 <https://www.ultimahora.com/el-holodomor-es-recordado-el-sur-los-ucranianos-n126202>

²⁶ “Versión taquigráfica de la sesión del día 20 de setiembre de 2007. Invitado Especial: señor Embajador de la República de Ucrania, Oleksandr Nykonenko”, *Parlamento de la República Oriental del Uruguay*, доступно 14 листопада 2023 <https://parlamento.gub.uy/documentosyleyes/documentos/versiones-taquigraficas/senadores/46/1976/0/HTML>

²⁷ “Tratamiento en comisión del día 4 de octubre de 2007. Se intercambian ideas sobre el proyecto a estudio y se resuelve postergar su tratamiento”, *Parlamento de la República Oriental del Uruguay*, доступно 14 листопада 2023 <https://parlamento.gub.uy/camarasycomisiones/senadores/documentos/documentos-comision/46/2007/0/CON>

²⁸ “Постанова Палати депутатів Національного Конгресу Мексики від 19 лютого 2008 року”, *Міжнародне визнання Голодомору 1932–1933 років в Україні та вшанування пам'яті жертв*, 206.

досліджень та розслідувань (публікації Джеймса Мейса, висновки Міжнародної комісії 1988 р.), які довели штучний характер голоду 1932–1933 рр. та відобразили демографічні втрати українського населення, а також визнання Голодомору геноцидом на міжнародному рівні, що було використано в обґрунтуванні необхідності ухвалення відповідної декларації²⁹. 19 листопада того ж року, напередодні Дня вшанування пам'яті жертв Голодомору, Сенат Генерального Конгресу Мексики ухвалив відповідну резолюцію за прискореною процедурою³⁰.

У 2022 р., на тлі повномасштабного російського вторгнення в Україну, відбулася нова хвиля визнання Голодомору геноцидом. До групи країн, які визнали масове винищення українців голодом у 1932–1933 рр. актом геноциду, долучилися Бразилія (Сенат) та Чилі (Палата депутатів).

Ще у 2007 р. Палата депутатів чилійського парламенту ухвалила Декларацію про вшанування пам'яті жертв Голодомору³¹. Проект документу був ініційований міжпарламентською групою дружби Чилі–Україна. З нагоди 75-х роковин Голодомору, у 2008 р., за підтримки Почесного консульства України в Чилі було організовано низку пам'ятних заходів: поминальна меса в кафедральному соборі Сантьяго в рамках міжнародної акції “Свіча Голодомору”, тематична конференція в Міжнародному університеті SEK, а також виставка про Голодомор на центральній площі чилійської столиці³².

З початку російського повномасштабного вторгнення в Україну Республіка Чилі зайняла послідовну проукраїнську позицію, і є одним із лідерів країн регіону у підтримці Києва на міжнародній арені. За більш ніж півтора року повномасштабної російсько-української війни, між Україною та Чилі активізовано міждержавний діалог, а промова Президента України Володимира Зеленського в режимі відеоконференції на спільному засіданні Сенату та Палати депутатів Республіки Чилі 4 квітня 2023 р. стала першим випадком виступу голови української держави в парламенті латиноамериканської країни. До ухвалення Декларації про визнання Голодомору геноцидом 21 грудня 2022 р., чилійських депутатів підштовхнуло прийняття такого рішення низкою європейських країн

²⁹ “Con punto de acuerdo, por el que esta soberania se solidariza con el pueblo ucraniano en la conmemoracion del 75 aniversario del Holodomor, la tragica hambruna del lapso 1932–1933, a cargo del diputado Gerardo Buganza Salmeron, del Grupo parlamentario del PAN”, *Cámara de Diputados*, доступно 7 грудня 2023 <http://surl.li/oaawv>

³⁰ “Proposición con punto de acuerdo por el que el Senado de la Republica se solidariza con el pueblo ucraniano, por motivo de la conmemoración del 75 aniversario del Holodomor de los años 1932–1933”, *Gaceta del Senado*, Martes 11 de noviembre de 2008 / LX/3PPO-292-602/18590, доступно 7 грудня 2023 https://www.senado.gob.mx/65/gaceta_del_senado/documento/18590

³¹ “Proyecto de Acuerdo 1496 Reconocimiento del Holodomor ucraniano”, *Cámara de diputadas y diputados de Chile*, доступно 16 листопада 2023 <http://surl.li/nqwqq>

³² “Українсько-чилійське співробітництво в культурно-гуманітарній сфері”, *Посольство України в Аргентинській Республіці*, доступно 16 листопада 2023 <https://argentina.mfa.gov.ua/es/partnership/ucrania-y-chile>

(особливо ФРН), а також заява ООН про вшанування пам'яті жертв, яку підтримали 38 країн включно з Республікою Чилі. Співавтор документу, депутат Франсіско Ундуррага під час засідання Палати депутатів відзначив: “Україна, яка сьогодні в облозі несправедливої та абсурдної війни, яку розпалює Росія, саме цього року відзначає 90-річчя з початку цього смертоносного голоду”³³.

У Бразилії визнання Голодомору геноцидом розпочалося на регіональному рівні з 2007 р. Провідна роль у сприянні цьому процесу та проведенні інформаційної кампанії про штучно організований в Україні голод 1932–1933 рр. належить українській діаспорі, яка є найбільш чисельною в Латинській Америці (понад 500 тис. осіб). Голова Української центральної репрезентації Вітторіо Соротюк відзначив, що програму із визнання Голодомору геноцидом українці Бразилії розпочали ще у 2003 р.³⁴ З нагоди 75-х роковин Голодомору 30 травня 2007 р. штат Парана, де проживає найбільша концентрація нащадків українських переселенців, визнав Голодомор 1932–1933 рр. геноцидом. З метою засудження злочину 1932–1933 рр. українська громада написала офіційне звернення до Президента Бразилії та Національного Конгресу. На міському рівні у 2008 р. Голодомор визнали актом геноциду законодавчі зібрання міст Ріо-де-Жанейро та Куритіби, у 2017 р. – Антоніо-Олінто, Лондріни, Сао-Жозе-дос-Піньяїс та Ронкадору. На рівні муніципалітетів у 2009 р. аналогічні рішення ухвалили міста Іраті та Кампо-Моурао.

На парламентському рівні в Бразилії питання визнання Голодомору геноцидом піднімалося протягом багатьох років. У Федеральному Сенаті головним лобістом визнання Голодомору актом геноциду став сенатор від штату Парана Альваро Діас. У серпні 2008 р. він мав зустріч із послом України в Бразилії Володимиром Лакомовим (2007–2010). Під час спільної розмови сторони обговорили важливі аспекти української історії, включно із темою Голодомору³⁵. У тому ж році, з нагоди 75-х роковин голоду 1932–1933 рр., А. Діас здійснив офіційний візит до Києва. Після повернення з України, у своєму довгому виступі під час сесії у Сенаті, бразильський високопосадовець закликав до визнання Голодомору геноцидом та відзначив відсутність чіткої позиції Бразилії з цього питання через побоювання створити напруженість у відносинах з Російською Федерацією. “Зрозуміло, що уряд Бразилії стурбований природною реакцією Росії на можливе

³³ “Adhesioin de Caimara de Diputados de Chile a criterio adoptado por el Bundestag de la Republica Federal de Alemania Respecto de la calificacioin del denominado «Holodomor» como acto de genocidio y crimen atentatorio contra la dignidad humana (N° 549)”, *Biblioteca del Congreso Nacional de Chile / BCN*, доступно 14 листопада 2023 <https://www.bcn.cl/laborparlamentaria/participacion?idParticipacion=2293747>

³⁴ “Бразильці вчать історію України, написану в Москві, в Польщі... і немає жодної книги з правдивою – СКУ”, *Українське радіо*, доступно 20 листопада 2023 <https://ukr.radio/news.html?newsID=102471>

³⁵ “Pronunciamento de Alvaro Dias em 26/08/2008”, *Senado Federal*, доступно 21 листопада 2023 <https://www25.senado.leg.br/web/atividade/pronunciamentos/-/pronunciamento/375429>

визнання. Тому президент Лула зберігає мовчання”, – відзначив сенатор³⁶. Така позиція Лули да Сілви була обумовлена його зовнішньою політикою протягом першої та другої президентських каденцій (2003–2010). Лула да Сілва уважав, що Бразилія основні зусилля на міжнародній арені має спрямовувати на посилення співпраці із КНР та Росією. Проте з іншого боку, не можна не відмітити, що в цей час між Україною та Бразилією підтримувався активний політичний діалог на найвищому рівні, кульмінацією якого став візит Лули да Сілви до Києва у 2009 р., та підписання Декларації про стратегічне партнерство з Україною. В такому випадку відсутність чіткої позиції щодо даної тематики була найбільш вигідною для бразильського керівництва.

З нагоди 85-х роковин Голодомору у бразильському Сенаті знову постало питання засудження сталінського злочину 1932–1933 рр. в Україні. Зокрема, у 2017 р. А. Діас подав пропозицію визнати Голодомор актом геноциду. Окрім того, за ініціативи А. Діаса та Посольства України в Бразилії у верхній палаті Національного конгресу була організована спеціальна виставка, метою якої було розповісти більше про трагедію 1932–1933 рр. На церемонії відкриття тодішній Посол України в Бразилії Ростислав Троненко наголосив: “Наша громада сьогодні нараховує понад 1 мільйон нащадків, розсіяних по всій Бразилії, і з нетерпінням чекає позиції Бразилії щодо визнання Голодомору геноцидом чи злочином проти людства”³⁷.

Російське повномасштабне вторгнення в Україну у лютому 2022 р. актуалізувало питання визнання Голодомору геноцидом. В другій половині березня законопроект розроблений А. Діасом був поданий на розгляд колегії Федерального Сенату, а через місяць, 26 квітня, після низки слухань його схвалили. “Цей проект, автором якого є сенатор Альваро Діас, прагне визнання та історичної справедливості для цих людей, які, на жаль, зараз, у розпал 2022 року, страждають від війни, вторгнення, нападу, кривавого конфлікту, який приносить у жертву ціле населення”, – відзначив голова Сенату Бразилії Родріго Пачеко³⁸. У травні цей законопроект надійшов на розгляд до Палати депутатів. 11 листопада 2023 р. під час засідання Комісії з питань культури Палати депутатів проект про визнання Голодомору геноцидом схвалили (проти виступили лише троє депутатів – Талірія Петроне, Альфредіньо та Аліса Португал)³⁹. На засіданні були присутні посол України в Бразилії Андрій Мельник та радник дипломатичної місії Анатолій Ткач. Напередодні посол України в Бразилії направив лист-

³⁶ “Pronunciamento de Alvaro Dias em 27/11/2008”, *Senado Federal*, доступно 21 листопада 2023 <https://www25.senado.leg.br/web/atividade/pronunciamentos/-/p/pronunciamento/376864>

³⁷ “Exposição mostra o genocídio de ucranianos pela fome na década de 1930”, *Agência Senado*, доступно 21 листопада 2023 <http://surl.li/njytc>

³⁸ “Apresentadas perante a Mesa do Senado Federal ao Projeto de Lei nº 423, de 2022, 22/03/22”, *Senado Federal*, доступно 24 листопада 2023 <http://surl.li/nncxy>

³⁹ “Discussão e votação de propostas legislativas - 08/11/2023”, *Comissão de Cultura/ Câmara dos Deputados*, доступно 28 листопада <https://www.camara.leg.br/evento-legislativo/70752>

звернення усім членам Комісії з проханням підтримати даний законопроект, та заздалегідь провів розмову з доповідачем, який готував цей законопроект – Пауло Фернандесом. Ухвалення законопроекту Комісією з питань культури є лише проміжною ланкою на шляху до визнання, оскільки перед тим як проект потрапить на розгляд пленарного засідання Палати депутатів, його ще має схвалити Комісія з питань юстиції.

Проте варто наголосити, що питання визнання Голодомору геноцидом в Палаті депутатів Національного Конгресу Бразилії вперше постало ще у 2007 р. Тоді надійшла перша заява в Комісію з прав людини та меншин від депутата Едуардо Шіара та інших з проханням сформуванню пропозицію “визнання геноцидом звірств, скоєних проти населення України під час примусової колективізації, яку проводило керівництво Радянського Союзу”⁴⁰. 16 вересня 2009 р. на розгляд Голови Комітету з питань освіти та культури був винесений проект резолюції розроблений депутатом Анжело Ваньоні з Робітничої партії від штату Парана. Проте дана резолюція так і не була ухвалена. На основі наявних відкритих документальних джерел можемо припустити, що основною перешкодою цьому стало активне втручання російських дипломатів. У щоденнику засідання Палати депутатів від 16 грудня 2009 р. зазначено про візит Андрія Гуськова, радника Посольства Російської Федерації у Бразилії, який звернувся до депутатів “з проханням не ухвалювати подання, яке стосується питання визнання «Голодомору» геноцидом”⁴¹.

Окрім того, в законопроектах Палати депутатів “Про запровадження національного дня пам’яті жертв комунізму” від 2018 р.⁴² та “Про правове ставлення до тоталітарних режимів націонал-соціалістів (нацистів) та комуністів та заборони їх пропаганди на національній території”⁴³ від 2020 р., наголошується на Голодоморі як злочині комуністичного режиму. Зокрема в другому документі поряд із тлумаченням визначення Голодомору використано термін “український голокост”.

Висновки. Таким чином, упродовж 2007–2022 рр. декларації про визнання Голодомору 1932–1933 рр. геноцидом в низці латиноамериканських країн було ухвалено як на парламентському, так і регіональному рівнях. Провідна роль у забезпеченні цього досягнення належить українським дипломатичним

⁴⁰ “Requerimento N.º , DE 2007 (Do Sr. Eduardo Sciarra e outros), Comissão de Direitos humanos e minorias”, *Câmara dos Deputados*, доступно 17 листопада 2023 <http://surl.li/nqxpz>

⁴¹ “Diário da Câmara dos deputados. Mesa da Câmara dos deputados (Biênio 2009/2010)”, *Câmara dos Deputados*, доступно 20 листопада 2023 <https://imagem.camara.gov.br/Imagem/d/pdf/DCD16MAR2010.pdf#page=53>

⁴² “Projeto de lei 5.233, de 2019. Institui o Dia Nacional em memória das vítimas do Comunismo no Brasil”, *Câmara dos Deputados*, доступно 20 листопада 2023 <https://www.camara.leg.br/proposicoesWeb/fichadetramitacao?idProposicao=2221907>

⁴³ “Projeto de lei N.º , de Julho de 2020. Equipara o tratamento jurídico dispensado aos regimes totalitários nacional-socialistas (nazistas) e comunistas em território nacional, vedando sua apologia e propaganda”, *Câmara dos Deputados*, доступно 20 листопада 2023 <http://surl.li/nqxpz>

установам. Не менш важливу роль в ухваленні декларацій про визнання Голодомору геноцидом у Парагваї та Бразилії та документів про вшанування пам'яті українських жертв голоду 1932–1933 рр. в Аргентині, відіграли українські громади цих країн. Особливо варто наголосити на внеску бразильських та аргентинських українців, за сприяння яких Голодомор визнали геноцидом на регіональному рівні, згодом підняли питання про його визнання у національних парламентах згаданих держав.

Не менш важливими та сприятливими чинниками для визнання Голодомору актом геноциду в країнах Латинської Америки, стали визнання цього злочину геноцидом на міжнародному рівні, а також наявність великої кількості досліджень присвячених даній тематиці. Можемо відзначити, що основною перешкодою на шляху в ухваленні відповідних документів, стала діяльність російських дипломатів, спрямована на заперечення Голодомору як геноциду українського народу та наявність активного співробітництва окремих латиноамериканських країн з Росією.

У Бразилії та Чилі основним поштовхом для визнання злочину 1932–1933 рр. геноцидом українців, стало російське повномасштабне вторгнення в Україну, яке триває від лютого 2022 р. Через ухвалення відповідних декларацій, країни прагнули таким чином висловити свою солідарність з українським народом в боротьбі проти російської агресії.

REFERENCES

- “Adhesioìn de Cámara de Diputados de Chile a criterio adoptado por el Bundestag de la República Federal de Alemania Respecto de la calificacioìn del denominado «Holodomor» como acto de genocidio y crimen atentatorio contra la dignidad humana (N° 549)”. *Biblioteca del Congreso Nacional de Chile / BCN*. Accessed November 14, 2023, URL: <https://www.bcn.cl/laborparlamentaria/participacion?idParticipacion=2293747> (in Spanish).
- “Apresentadas perante a Mesa do Senado Federal ao Projeto de Lei n° 423, de 2022, 22.03.22”. *Senado Federal*. Accessed November 24, 2023, URL: <http://surl.li/nncxy> (in Portuguese).
- Bogado, Óscar. “El holodomor es recordado en el Sur por los ucranianos”. *Ultima Hora*. Accessed November 14, 2023, URL: <https://www.ultimahora.com/el-holodomor-es-recordado-el-sur-los-ucranianos-n126202> (in Spanish).
- “Brazyltsi vchat istoriiu Ukrainy, napysanu v Moskvì, v Polshchi... i nemaie zhodnoi knyhy z pravdyvoiu – SKU”. *Ukrainske radio*. Accessed November 14, 2023, URL: <https://ukr.radio/news.html?newsID=102471> (in Ukrainian).
- “Con punto de acuerdo, por el que esta soberania se solidariza con el pueblo ucraniano en la conmemoracion del 75 aniversario del Holodomor, la tragica hambruna del lapso 1932–1933, a cargo del diputado Gerardo Buganza Salmeron, del Grupo parlamentario del PAN”. *Cámara de Diputados*. Accessed December 7, 2023, URL: <http://surl.li/oaawv> (in Spanish).
- “Diário da Câmara dos deputados. Mesa da Câmara dos deputados (Biênio 2009/2010)”. *Câmara dos Deputados*. Accessed November 20, 2023, URL: <http://surl.li/ojwih> (in Portuguese).

- “Diario de Sesiones, 25.10.2007. Honorable Caimara de Senadores”. *Sistema de Informaciòin Legislativa de Paraguay*. Accessed November 14, 2023, URL: <http://silpy.congreso.gov.py/web/sesion/1040> (in Spanish).
- “Discussão e votação de propostas legislativas 08.11.2023”. *Comissão de Cultura, Câmara dos Deputados*. Accessed November 28, 2023, URL: <https://www.camara.leg.br/evento-legislativo/70752> (in Portuguese).
- “Ekvador vyznav Holodomor v Ukraini henotsydom”. *Prava liudyny v Ukraini*. Accessed November 14, 2023, URL: <https://khp.org/1193860583> (in Ukrainian).
- “Exposição mostra o genocídio de ucranianos pela fome na década de 1930”. *Agência Senado*. Accessed November 14, 2023, URL: <http://surl.li/njytc> (in Portuguese).
- “Intervención del señor Embajador Concurrente Oleksill Ulashenko”. *Gazeta del Congreso de República de Colombia*, 7 de julio de 2008: 10–11. (in Spanish).
- Mizhnarodne vyznannia Holodomoru 1932–1933 rokiv v Ukraini ta vshanuvannia pamiati zhertv. Zbirnyk*. Kyiv: Derzhavne vydavnytstvo “Presa Ukrainy”, 2018. (in Ukrainian).
- Nykonenko, Oleksandr. “El genocidio en Ucrania”. *La Nación*. Accessed November 14, 2023, URL: <https://www.lanacion.com.ar/opinion/el-genocidio-en-ucrania-nid774480/> (in Spanish).
- Ohryzco, Volodymyr. “Pro vnesok ukrainskoi diplomatii u donesennia pravdy pro Holodomor 1932–1933 rr. do svitovoi hromadskosti”. *Materialy Mizhnarodnoi naukovoï “Shtuchni holody v Ukraini XX stolittia” (Kyiv, 16 travnia 2018 roku)*. Kyiv–Drohobych: Vydavnytstvo “Kolo”, 2018. 236–238. (in Ukrainian).
- “Politychni vidnosyny mizh Ukrainoiu ta Parahvaiem”. *Posolstvo Ukrainy v Respublitsi Arhentyana*. Accessed November 14, 2023, URL: <http://surl.li/nqwib> (in Ukrainian).
- “Prezentatsiia knyhy «Holodomor 1932–1933 rokiv. Ukrainskyi henotsyd»”. *Instytut politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy*. Accessed November 14, 2023, URL: <http://surl.li/nqvgy> (in Ukrainian).
- “Projeto de lei 5.233, de 2019. Institui o Dia Nacional em memória das vítimas do Comunismo no Brasil”. *Câmara dos Deputados*. Accessed November 20, 2023, URL: <http://surl.li/ojwiy> (in Portuguese).
- “Projeto de lei Nº , de Julho de 2020. Equipara o tratamento jurídico dispensado aos regimes totalitários nacional-socialistas (nazistas) e comunistas em território nacional, vedando sua apologia e propaganda”. *Câmara dos Deputados*. Accessed November 20, 2023, URL: <http://surl.li/nqxwv> (in Portuguese).
- “Pronunciamento de Alvaro Dias em 26.08.2008”. *Senado Federal*. Accessed November 21, 2023, URL: <http://surl.li/nqxeo> (in Portuguese).
- “Pronunciamento de Alvaro Dias em 27.11.2008”. *Senado Federal*. Accessed November 21, 2023, URL: <http://surl.li/nqxhn> (in Portuguese).
- “Proposición con punto de acuerdo por el que el Senado de la Republica se solidariza con el pueblo ucraniano, por motivo de la conmemoración del 75 aniversario del Holodomor de los años 1932–1933”. *Gaceta del Senado*. Martes 11 de noviembre de 2008 / LX/3PPO-292-602/18590. Accessed December 7, 2023, URL: https://www.senado.gob.mx/65/gaceta_del_senado/documento/18590 (in Spanish).
- “Proyecto de Acuerdo Nº 496 Reconocimiento del Holodomor ucraniano”. *Cámara de diputadas y diputados de Chile*. Accessed November 16, 2023, URL: <http://surl.li/nqwqq> (in Spanish).

- “Proyecto de la declaracioin, 26.04.2018”. *Honorable Cámara de Diputados de la Nación Argentina*. Accessed November 14, 2023, URL: <http://surl.li/nqviw> (in Spanish).
- “Requerimento N.º, DE 2007 (Do Sr. Eduardo Sciarra e outros)”. *Comissão de Direitos humanos e minorias, Câmara dos Deputados*. Accessed November 17, 2023, URL: <http://surl.li/nqxpz> (in Portuguese).
- “Senat Arhentynty vyznav Holodomor 1932–1933 rr. aktom henotsydu proty ukrainskoho narodu”. *Korespondent*. Accessed November 14, 2023, URL: <http://surl.li/nquqd> (in Ukrainian).
- “Tratamiento en comisión del día 4 de octubre de 2007. Se intercambian ideas sobre el proyecto a estudio y se resuelve postergar su tratamiento”. *Parlamento de la República Oriental del Uruguay*. Accessed November 14, 2023, URL: <http://surl.li/nqwmp> (in Spanish).
- “Ukrainsko-chyliiske spivrobitnytstvo v kulturno-humanitarnii sferi”. *Posolstvo Ukrainy v Arhentynskii Respublitsi*. Accessed November 16, 2023, URL: <https://argentina.mfa.gov.ua/es/partnership/ucrania-y-chile> (in Ukrainian).
- “Versión taquigráfica de la sesión del día 20 de setiembre de 2007. Invitado Especial: señor Embajador de la República de Ucrania, Oleksandr Nykonenko”. *Parlamento de la República Oriental del Uruguay*. Accessed November 14, 2023, URL: <http://surl.li/nqwmo> (in Spanish).
- “Vystup Posla Ukrainy v Arhentyni Yurii Diudina na vidkrytti kinopokazu «Hirkykh zhnyv» v kinoteatri «Kosmos» Universytetu Buenos-Airesa (movoiu oryhinalu)”. *Posolstvo Ukrainy v Respublitsi Arhentyntyna*. Accessed November 14, 2023, URL: <http://surl.li/nqveh> (in Spanish).

RECOGNITION OF HOLODOMOR AS GENOCIDE OF THE UKRAINIAN PEOPLE BY LATIN AMERICAN COUNTRIES

Anastasiia KOSENKO-SOLOHUB
National Museum of the Holodomor Genocide
Exposition and Exhibition Department
3 Lavrska Street, Kyiv, 01015, Ukraine
E-mail: anastasia98mykolaeva@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1372-9496>

The issue of recognizing the Holodomor of 1932–1933 as genocide of the Ukrainian people is one of the priority directions in the cultural and humanitarian cooperation of Ukraine with the countries of Latin America and the Caribbean. As of November 2023, only 7 out of 33 Latin American countries have recognized the Holodomor as genocide of the Ukrainian people at the parliamentary level. These are Peru, Ecuador, Mexico, Chile (Chamber of Deputies), Colombia (Chamber of Representatives), Paraguay (Senate) and Brazil (Senate). Both chambers of the National Assembly of Argentina adopted only declarations commemorating the victims.

In Ukrainian historiography, despite the presence publications dedicated to the study of the problem of recognizing the Holodomor of 1932–1933 as genocide of the Ukrainian nation by the international community, there is still a lack of research that would study this issue precisely at the level of individual countries or regions. One of the most understudied areas is the recognition of the Holodomor as genocide by Latin American countries.

In the article, based on a number of Spanish- and Portuguese-language documentary sources, an attempt was made to analyze the peculiarities of recognition of the Holodomor of 1932–1933 as genocide by Latin American countries. The research examines the key factors that influenced the

process of Latin American countries recognizing the Holodomor as a genocide of the Ukrainian people. Certain aspects of the procedure for approving relevant documents in different countries of the region are given. The role and contribution of the Ukrainian communities of Argentina, Paraguay and Brazil in the popularization of the Holodomor topic, its comprehensive discussion and political recognition of this crime are shown. The impact of the level of interstate dialogue between Ukraine and the countries of the region, as well as the activities of Ukrainian diplomatic representatives aimed at condemning the crime of genocide, is reflected. In article author analyze the impact of cooperation of the Russian Federation with certain countries of the region on the recognition of the Holodomor as genocide of the Ukrainian people. In the case of Uruguay and Brazil, the activities of Russian diplomats aimed at opposing this achievement were noted.

Keywords: Recognition of Holodomor as genocide, Latin America, Ukrainian diaspora, Ukrainian diplomacy